

IN ACEST NUMĂR : Ion Agărbiceanu: Așteptăm primăvara, articol; T. Murășanu: Scrisori din provincie; A. Zegreanu: Singur, poezie; Const. R. Crișan: Vechile podgorii, poezie; Sebastian Stanca: Prima zi în exil, povestire; Ion Breazu: Opera poetică a lui Liviu Ciulea; nescu Delabaia: Traduceri din Rabindranat Tagore; Dionis Popa: Dăre de sea alui Cezar Petrescu; Teofil Bugnariu: Cronică dramatică despre „Povestea de jarn de-o zi: Turneele oficiale, Concertul dnel V. Ghibu, S. S. R., X. Y. Z. Intervievjs Rentabilitatea traducerelor din ungurește, etc.

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

094950 2613

anti-Vis" Flori ctere,

2337

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMĂNALĂ

DIRECTOR: * * ABONAMENTUL: * * BIROUL:
SEBASTIAN BORNEMISA * 300 LEI ÎN ȚARĂ — 600 ÎN STREINĂTATE * PIAȚA CUZA VODĂ 16

AȘTEPTĂM PRIMĂVARA...

de I. AGĂRBICEANU

Mulți încearcă la noi să înțeleagă fenomenul social care e subțit ochii tuturor: pulverizarea forțelor naționale în lupte mărunte, lipsa activității creatoare, lipsa avântului tinereții și al bărbăției atât de firească la o națiune abea integrată în statul său național. Studii, cercetări mai întinse, nu avem până acum asupra acestei apariții îngrijorătoare cu care se deschide noua epocă din istoria națională. Dar în dese articole de ziar, de revistă, în conferințe publice, în convorbiri particulare, problema se pune mereu.

Oameni de patruzeci de ani, în deplină putere a bărbăției oftează tot mai des după timpurile trecute, ceea ce altă dată nu se întâmpla decât cu cei ajunși în pragul bătrânețelor. Când ar trebui să începi sau să fi în mijlocul vieții de luptă, în toată fațeta creatoare, te refugiezi în lumea amintirilor. Și e foarte caracteristic faptul, că chiar tinerimea de azi abea e în stare să facă un singur gest de energie, și chiar acesta unilateral. În colo o somnolență a spiritului, o toropeală care varsă plumb în suflet, făcându-l aproape impropriu pentru preocupările de ordin mai înalt, idealist, pe toate terenele vieții.

Mulți explicăm aceste fețe întunecate ale sufletului de după războiu prin oboseala vărsată în noi de marele efort făcut în cei patru ani de război. Dar cauzele trebuie să fie mai multe, mai complexe, și poate nici nu pot fi cercetate și aflate toate câtă vreme societatea n'a reușit să iasă biruitoare din apatia de azi.

Un popor nu poate slei în totalitate și în toate forțele sale vitale. Epuizarea totală ar însemna însăși moartea unui neam. De aceea, ori

câtă energie va fi risipit neamul românesc în lupta pentru realizarea unității sale politice, el trebuie să mai păstreze, în toate păturile sale sociale energia necesară unei vieții naționale și libere, pe care vedem că nu a pierdut-o.

Dar idealul realizat, pe lângă consumarea multor energii, se poate asemăna și cu un astru la lumina căruia toate lucrurile lumii și ființele vii s'au știut orienta, și-au cunoscut locul, iar după ce s'a stins și cade întunerecul ființele vii oarbează zădărnice și devin neputincioase.

Astfel energiile rămase în sufletul național după războiu, aveau nevoie de nouă lumină, de o nouă orientare pentru a se putea organiza în forțe luptătoare sau fapte creatoare. Cu un cuvânt, era nevoie de un nou ideal de viață.

Energia unui popor o poate trezi, o poate crește și organiza pentru relație fie omul mare, providențial, care prin personalitatea sa a știut să întrupeze aspirațiile unui popor într'un moment dat, fie un ideal de viață care dacă nu e slujit de o mare putere reprezentativă, trădește în sufletul singuraticilor, sămănat de ani îndelungași de harnici muncitori mărunți. Locul astrului stâns îl ia sau un nou astru strălucitor, care luminează dintr'odată sufletul național, sau nenumărate luminițe aprinse în sufletele singuraticilor.

Popoarele Europei de după războiu n'au avut norocul, afară poate de Italia ultimilor ani, să se ridice din rândul lor o mare energie reprezentativă, care simțind necesitatea istorică a momentului, în aspirațiile sale să concentreze aspirațiile neamului întreg dintr'un moment dat. Norocul acesta nu l-am avut nici noi.

Dar indicații către un nou ideal, luminițe singuraticice s'au aprins și ici și colo și la noi, însă ele au fost stinse brusc de năvala grea a preocupărilor de ordin strict material.

Cine nu-și aduce aminte, de pildă de mișcarea plină de avântul tinereții și de idealul purificării vieții publice, care agita în anii din urmă ai războiului o parte însemnată a societății din Moldova, mai ales tineretul de subțit arme?

Se făceau atunci jurăminte de o mai cuprinzătoare înălțime etică, decât acele cari se mai fac azi, sporadic, într'un singur domeniu? Felul cum s'a pregătit intrarea în războiu a României, îmbogățirea imorală a atâtor troficiștii din vremea neutralității, ca și a altora cari au tras hrana dela gura soldatului de pe front, atitudinea antiromânească a atâtor inși, slăbiciunea dovedită de alții ca putere de rezistență morală, erau tot atâtea preocupări cari aprindeau voința de regenerare morală și națională a celor drepti și cinstiți, cari au simțit din proprie experiență una din cauzele suferințelor unui neam întreg.

Nu pot intra mai adânc în studierea acestei probleme, dar nu cred să greșesc afirmând, că azi energiile naționale ar fi mai bine organizate, pornite într'o alvie firească și rodnică, dacă s'ar fi trezit în viața publică și de stat, concluziile impuse de sentimentul generos al atâtor oameni cinstiți cari înțelegeau să se tae și la noi în carne vie: cei vînovași să fie pedepsiți și îndepărtați de posibilitatea de a mai ajunge în rândurile prime ale conducerii vieții publice.

S'a pus și la noi, cu multă con-

vingere, chestiunea răspunderilor pentru cei mici și pentru cei mari, pentru toți factorii cari s'au dovedit, de amândouă laturile Carpaților, elemente de distrugere morală și înfrângere națională. Un val de curățire și de regenerare morală ar fi inundat viața publică crescând credința și energia de muncă a celor cinstiți din toate straturile sociale.

Dar luminițele aprinse de suferința purificatoare s'au stins una după alta. Avântul către o înălțime etică a vieții publice, a fost înfrânt de năvala grea a materialismului. La noi și dincolo și dincoace de Carpați, nu s'a dat la o parte nimic din ce s'a dovedit putred și primejdios vieții naționale. Din po-trivă, a urmat o perfectă înțelegere între cei ce constituiau de mult ba-lastul vieții naționale; cei corupți, cei insensibili, cei lacomi și amorali și-au dat mâna, și au supt mereu spre locurile din frunte.

Legile etice, cari pornesc din sufletul celor drepti și buni, și prin cari trădesc popoarele, nu rămân nerăzbutate, dacă nu sunt îndeplinite.

Altă energie, de altă putere de viață ar da azi dovadă societatea noastră dacă prin sancțiuni la timp ar fi fost puși la locul lor, în umbră, toți cei ce au fost poveri ori răni naționale, și activitatea națională cu care începe noua epocă în istoria noastră, s'ar fi răzimat pe umerii valorilor reale, cari nu pot avea acest caracter dacă nu sunt și valori etice și naționale.

Suntem dornici de primăvară și o așteptăm. Ne tot mirăm de ce nu sosește? Dar uităm că n'am curățit grădina nici de bălăriile uscate, nici de vreascurile scuturate de vânturile iernii. Iar sub ele firicelul verde al primăverii, rămâne indoit și firav. Apatia de azi a societății noastre izvorește, în bună parte, din subconștientul în care zac aspirații înfrânte de natura celor pomenite.

SCRISORI DIN PROVINCIE

de TEODOR MURĂȘANU

Flori de ger

Frig ascuțit s'a ținut cu încăpă-ținare toată ziua. De dimineață au început să mișune oameni înfășurați în blănuri și în șaluri mai multe ca alte dați. Săniuțe ușoare trase de copii respirând veselle, patine de-un oțel sclipitor pe ochiuri de ghiață lucie, ca niște uriașe plăci de oglindă și călușei sprinteni cu clinchet de clopoțele și zurgălăi, cu coama înflorită de bură, — și-au făcut apariția la aceeași oră, deodată, pe străzile neschimbate ale orașului... O nouă bucurie în lanțul de bucurii ale lui Decembrie!

Dar lumina soarelui vărsată în valuri fecunde și gălgăitoare de-un galben aprins, unde a rămas!

O, niciodată, dacă nu-i o amăgire, n'au fost mai pline zărilor, văzduhul, pământul, apele, codrii, dealurile și satetele, gândurile și sufletul de-o risipă de lumină mai bogată, ca în aceasta zi trecătoare de iarnă.

Și prin părul ei de aur imaterial, un vânt de-abia bănuț își poartă degetele cu unghiile netăiate.

Și această divină iluminare a ținut toată ziua și tot la fel s'a purtat și vântul ciupind, cu impertinență, când pe-un trecător, când pe altul...

Târziu, de neceaz poate, ziua și-a cernit deodată părul și hainele, preschimbându-și-le într'un negru de

fum. Încântat de frumusețea și vraja acestei podoabe, deasupra, cerul și-a aprins mai multe lumânări, ca de obicei, în dumnezeescu-i candelabru.

Dar vântul și-a continuat glumele, făcând dovadă de multă lipsă de creștere... De-aceea, lumea, în sfârșit ne mai putându-i suferi obrăznicile, a intrat deodată, ostentativ, în casele calde, lăsându-l pe dumnealui singur pe stradă, să aștepte și să se certe, cât o vrea, cu crângile, cu firmele și cu lumina felinarelor...

Mânie

Târg de săptămână. O nouă aglomerație de oameni dela țară în porți pitorești. Pe la fereastră îmi defilează, ca într'un improvizat conduct, căcluli desfundate, ce joacă cu miros de ger în lâna mare de berbece, enorme ciubote îmbrăcate în pânură, pentruca să se scutească de iarnă, glugi albe, sure și negre, țundre cusute cu flori în diferite culori, după obiceiul locului... Toate aceste picturi plutitoare, cu atâtea variații în fason și înfloritură demult nu-și mai făcuseră apariția într'un număr atât de mare. Și astăzi au început să curgă deodată cu nemiluita, în ciuda orașului, care le privește cu ochii în dungii.

E un ger strășnic, fără târgueli.

Dar cerul se posomorește văzând cu ochii. În nemărginirea văzduhului se pregătește ceva în grabă. Și ceace s'a bănuț numai o bucată de vreme, în crucea amiezii s'a dat pe față deodată, cu prisosință deplină.

Întăiu s'a pornit așa un fel de suflări violente, sămănând a vifor-niță, împrăștiind repede pe vânzători și cumpărători și împingându-i cu stăruință spre cele patru direcții de scăpare. Pe urmă s'a prăbușit o pripestenie amenințătoare peste lume. Părea că văzduhul cu toate înghiețurile lui de iarnă or fi primit de undeva poruncă să se reverse cu grabire peste pământ. Și au început nămeții să se verse mereu, mereu, cutropitori, vijeliosi, cu fulgi mici, tari și înțepători, la nesfârșit...

Și n'a fost o închipuire pleritoare numai, căci depărtările, dealurile, pomii, clădirile și orașul întreg deasupra și dedesupt, — s'au schimbat atât de iute într'o lume albă și fantastică...

S I N G U R

*În noaptea asta funerară
Când sufletul mi-i un sicriu
De vise scumpe spulberate...
Și plânge codrul arămiu...*

*Te-aștept să vii ca altă-dată,
În balsamări de doruri dulci...
Și'n șoapte calde de iubire
La pieptul meu să mi-te culci...*

*Să re'nvie din nou trecutul,
Ce prea de vreme s'a sfârșit
Și'n toamna plină de durere
Să mă revăd iar fericit...*

*Te-aștept, te-aștept cu resemnare
De fi-am greșit vre-odată eu,
Dar nu mai vii să-ți cer iertare
Și să te strâng la pieptul meu...*

A. Zegreanu

Târziu, când văzduhurile s'au vopsit cu cărbune și, în aer au început să joace milioane de funigei negri, încât au trebuit aprinse lămpile cu alarmă suflată din sirenele dela fabrici și din clopotele bisericilor, — înverșunata mânia și prăbușire de zăpadă, ținea încă. Ba, s'a prelungit adânc în noapte.

Am stat mult timp în fața focului prietenos, și din hărăitul flăcărilor am înțeles ce pripestenie e pe-afară...

Repaus dominical.

Strălucesc în forme caprițioase florile de ger la geamuri. Ziua albă și împăcată își trimite bunătațile peste lume și peste „oceanul de ninsoare”. Se aud zurgălăi și clopotele în scuturări de armonioasă cadență.

Gerul mut se ține neschimbat. Nu cedează un singur pas măcar. Revărsarea cutropitoarea a soarelui e fără putere. Lumina lui e o minune orbitoare, e o veselie, e o cântare, care înneacă văzduhurile, dar rămâne totuș un „soare cu dinți”.

Repaus dominical, anunță clopotele armonioase, strigătoare, violente. Pe străzi e o liniște și pustietate. Trecătorii se cufundă grabnic în taina zidurilor.

Numai cârdurile de ciori se rotesc în vârtejuri cu țipete sacadate, peste acoperișuri, ca niște bucăți mari de funingine... Apoi iar muțenie, tăcere, mister...

Vuetele rari ale sgomotelor ome-nești ori ale lucrurilor mișcate, sporesc numai misterul revărsat cu dărnicele peste toate...

În restimpuri, prin coridoare și prin goluri dintre ziduri, se trezesc alurări îndelungi. E isprava vântului, nepoftitul musafir.

Și așa, și iar așa, toată ziua...

După perdelele scoborate însă și după geamurile iluminate, se aud răsete largi, clinchete de instrumente muzicale, sunete de pahare atinse...

Afară, lumina se posomorește, se înfuninginează ritmic. Cărciumele sunt fixite de-o lume piestriță, veselă și curioasă. Prin norii de fum de tutun, se deslușesc clătinări de mâini și de trupuri nesigure pe picioare, se aud răcnete, vorbe urâte și schimonosiri de cântece...

O salvă de clopote anunță încheierea zilei și intrarea în inevitabila împărăție a nopții, cu bolta înaltă și adâncă, gătită cu un albastru închis și nemărginit, împodobit cu flori de aur.

VECHILE PODGORII

*Prin vechile podgorii, unde gluma
A răsunat de păgânesc îndemn,
Și unde vinu-a curs în călcători de
flemn*

Curat ca chihlimbarul, alb ca spuma,

*Prin vechile podgorii a dat bruma,
Azi nu mai e nici chiot, nici cântare,
E frunza ruginită pe lăstare
Și-i tristă 'ntinderea de vii, — e rece
[huma.*

*Da 'n vechile podgorii este-o cramă
Sub cramă este-un beciu cu vase plin,
In vase stă închis atâta vin!..
Și vinul multe întristări și griji des-
[tramă...*

*Ci hat, fărtași, în vechile podgorii
Și ne-om vâri în beciul din pământ,
Să n'auzim c'afară-i frig și bate vânt
Să nu mă știm că au trecut demult
[cocorii...*

*La-cel mai vechiu butoiu cu tămâios
Ne vom opri într'un duios popas
Ca să ne piară jalea, frați, din glas
Și să uităm că viața-i grea și-i scurt
[aicea, jos...*

Const. R. Crișan.

Indărătul meu, în depărtări nebănuite se sting uruituri de roți învârtejite, picurări de clopotele gureșe, gângurii de zurgălăi cu sunete fără energie.

Milioanele de păstăi negre și uscate, atârinate ca niște șerpi de acățul sălbatec de peste drum, văjăie agitate, se lovesc deolaltă cu sgomote de păpușoale, pe-un câmp de toamnă.

O poartă se isbește cu violență, pașii sună tare. Jur-împrejur mișună, în toate direcțiile, nestavilite legiuni de șoapte misterioase...

Pregătiri de an nou.

Astăzi s'au văzut spirale de aburi, alergând îndărătul trecătorilor... Soarele a asvârlit cu vârtejuri de lumină peste nemărginirea câmpului.

Dar, înzădar. Gerul a mușcat pe afară toată ziua... În piatră, cu toate aceste s'au bătut cue și s'a făcut un început de larmă îndrăsnă.

Apoi au apărut mai multe șandramale de scânduri, sub adăpostul cărora, târgoveți cu vorba mieroasă, au început să imble cu din adinsul flori artificiale, în ghiveciuri de lut ars, păpuși de porțelan și iepurași de postav, precum și alte nimicuri felurite, făcute cu oarecare dibăcie din cartoane colorate... Lumea a prins să se apropie, din plictiseală, din curiozitate...

Sunetele armonioase de clopotele și scuturările de zurgălăi s'au îngânat și s'au jucat pe străzile lucl, până târziu. În urma lor, grupuri de păsări răslețe cu gușa vopsită într'un galben isbitor, s'au lăsat să ciugulească lăgașurile tălpilor de sanie și resturile întâmplătoare...

Și în acelaș fel o lume întreagă s'a întâlnit furnicând iără țintă, toată ziua, în plăja...

Încet, încet deasupra s'au tot rotit un escadron de colonne gigantice de aburi lăptoși în felurite figuri de fantome aeriene.

Nici clopotele, care la un moment dat, au început cu toatele să strige, n'au putut să înspăimânte aceste plutitoare arătări cerești.

Alături de ele, gerul și-a rânjit niște colți ascuțiți și mazărichioși, tot timpul... încât pe fețele oamenilor a început să fluture o umbră de neliniște. Numai copilașii și-au bătut joc de toate și de astădată. Bucuriile care țâșnesc pe urma unui capăt de sfoară, prins de urechile unei săniuțe, sunt mai tari, chiar decât cel mai strașnic ger... Și e o suflare de răcoare cu țepe, nu de toate zilele, încât, dacă n'ar fi mâine zi de an nou, mai că n'ar ieși nimeni...

Dar, vezi, se apropie, se apropie, sigur, maestos, impunător și inevitabil, anul nou. Și el trebuie primit cu toată evlavie tradițiilor din vechi...

În jur, deasupra și dedesupt însă: frig, ger, nemărginire, clinchete, vuete, trosniri, muțenie și... indiferență!.. Nepăsarea și întâmplarea oarbă ne-a trântit ca ieri în azi, ne prăbușește în mâne, cu acelaș gest. Și mâne e început de nou an. Ce schimbare va aduce?! Nici unal Ori, poate, foarte multe! — Atârână de mine: de dorințele mele, de simțirea mea, de închipuirea mea, de neliniștile mele! Nimic mai mult. Și e bine așa! Șie destul atât!

Jur-împrejur toate stau mute și împietrite...

PRIMA ZI ÎN EXIL

De SEBASTIAN STANCA

De opt zile și opt nopți fără întrerupere ne țara locomotiva carului de foc, găfâind de oboseală, în lungul și latul țării ungurești. Ropotul monoton al roților de fier ne omorâse toate simțirile. Pe fereașta vagonului dogoria bătaia razelor de soare, ce cobora spre culmile apusului, cu frânturi repezi în stâlpii de telegraf, cari aruncau ochii de o clipă prin cercevelele geamului. Plesniturile roților isbeau ca lovituri de ciocane în tâmplele noastre înfierbântate, iar peste pleoapele ochilor închiși de oboseală treceau fulgere de flacări roșii cari ardeau usturător. Incremenți pe băncile aspre de lemn, svâcnirile cadențelor, ce se poticneau în gemetul surd al șinelor, nu ne mai supărau, priveștiștea podoabelor tomatice de pe câmp nu ne ademenea. Eram o ceată de ființe ațrutilizate, nu mai simțeam nimic, nu mai doriām nimic, nu mai puteam înfirișpa un crâmpel de gândire hotărâtă. Aveam senzația că plutim spre o prăpastie neagră și adâncă în care să ne cufundam pentru totdeauna.

Eram 14 osândiți, zece bărbați, trei dame și un băiat, intelectuali din jurul Sibului, pe cari precauțiunea autorităților ungurești ne înhășase în noaptea de Sântămărie, a anului 1916 și ocrotiți de jandarmi și agenți de siguranță, înarmați până în dinți, ne imbarcaseră într'un vagon de cărbuni cu destinația: Pahodna Șopron.

După opt zile de chinuitoare inerție, foame, frig și dogoreală, iată-ne ajuși la ținta exilului: orașul Rust, din pragul lacului Fertő, în județul Șopronului.

Pe un drum de țară moale și nisipos pornim dela gară în grupuri răsieșe țărându-ne oasele incremenite și înotând prin praf până la giesne. Treceam prin nesfârșite vii, bolnave de otrava brumei, grupurile se destramă și fiecare își poartă povara ființei sale cu truda unui instinct mecanic. Cei șapte chilometri ne par o vecinicie. Drumul se tot lungeste, încovoidu-se după coline pentru ca să răsară dincolo tot mai lung și mai desnădăjduit.

În amurgul serii de 5 Sept. pe când cirezile de vite coboară de pe coline, intrăm și noi în sat. Amestecați cu aceste animale blânde,

cari cască ochi mari la veneticii necunoscuți, ne facem și noi înțarea festivă în cuibul, care avea să înăbușe pentru lungă vreme suspinele sufletelor noastre obidite.

Un polițai ursuz și întunecat, neamț renegat, se îndură după o lungă așteptare să ne ia pomelnicul și făcându-ne un aspru rechizitor cu grele restricții de internare, ne scoate în drum. Grijă noastră să ne vedem de plasare. Orice protestare, orice reclamație se isbește în pustiu de porțile ferecate ale primăriei.

Prin întunerecul nopții întovărășiți câte doi-trei batem dela ușă la ușă. Răsboiul lăsase și aci multe case fără stăpâni și pe acestea, mai cu binele, mai cu forța, le ocupăm noi.

În beznă zidurilor unui edificiu povarnic descoperim pe dibuite o cameră goală îmbăcșită cu miros de mucegai, cu o mescioară de brad și două priciuri militare. Intovărășit cu avocatul Ștefan ne înstăpânim pe acest adăpost, mulțumind lui Dumnezeu că ne-a învrednicit de atăta fericire, să avem unde ne potoli lăcomia de odihnă.

Nici un muc de lumină. Ochii obicinuiți pe întunecul și întunerecul, în lumină mohorâtă a nopții ce străbate prin geamul împăienjenit, caută puncte de orientare în contururile negre ale zidurilor umede și reci. Hainele noastre, neschimbate de opt zile, răspândesc în încăperea îngustă mirezme de duhoare supărătoare, iar pielea trupului argășită de intemperțiile îndurate ustură și arde, ca flacăra unui furnicar de foc.

Un ciubar cu apă găsit în coridorul acestei închisori ne pare un adevărat arhanghel mântuitor. Neavând însă decât rufele de pe noi, nu ni-se îmbie altă soluție, decât să le lăpădam și storcându-le în apa rece și binefăcătoare să le încredințăm atotmilostivel naturi spre competență rezolvire, atărându-le în câteva cuie răsleșe, bătute în perete. Tot acest ciubar salvator ne face prețiosul serviciu al unei băi în condițiile cele mai primitive. Înveliși apoi în scoarțele de pe paturi, somnul mult dorit ne fură și ne ține amorțiți până târziu în lumina dimineții următoare.

Abia acum, cu simțurile potolite, începem să ne cumpănim rosturile sorții noastre urgisite. În metamorfoza lor cenușie rufele noastre, umede încă, ne dau totuș deliciul plăcut al primenirii.

O zi senină și domoală de Septembrie. Revista celor patru uși

scurte, cari cuprind întreg „orașul” acesta cu privilegiul de muncipiu și cu câteva sute de locuitori, ne picură în suflet amărăciunea unor triste perspective pentru zilele de mâne. Clădirile mohorâte și seculare dau aspectul unei închisori din veacurile trecute. Ele rechiama vremile depărtate ale evului mediu, când puhoiul turcilor s'a rostogolit pustitor până aci în preajma zidurilor Vienei. Aci pe marginea lacului Fertő, cu malurile încărcate de beisugul celor mai delicioase vinuri și-au adus spahii și sultanii cadănele lor îmbrobodite, clădindu-le vile mistice cu bolturi greoaie, cu geamuri colorate, cu fride discrete și cu balcoane jintuite în gratii de fier înflorite. Aci coborau pașii și beii după lupte grele ca să-și odihnească oboseala în brațele moi și calde ale iubirii fermecătoare. Clădirile cu vâleatul și stema nemeșască pecetluite deasupra porților păstrează și astăzi vestimântul sdrențuit al acelor vremi apuse. Fiecare poartă cu drugi uriașe de fier, fiecare firidă atârnată de ferestrii înflorite cu gratii delicate, fiecare balcon cu smaișul sfârticat ascunde sub stralul de mușliu și rugină taina unei aventuri din acele vremuri.

În umbra acestei aristocrații sdrențuite sălaşuește azi un popor hibridizat de șovinismul maghiarizării, al cărui ideal e pivnița încărcată cu buți grele de vin și desfrâu.

Cât vezi cu ochii numai coline încheiate în nesfârșite vii ruginite de arsura toamnei, în marginea orașului cimitirul încins cu o limbă de pajiște verde, ici colea câte un salcâm sau piersec stingher, în colonicio vegetație. Iar spre răsarit se lăfășește larg și molatic apa lacului argintiu, ale cărui maluri se topecsc în zarea cenușie.

În această oază a pustietății crește tot mai larg hotarul desnădejzii noastre, pe suflute ni se cerne povara de plumb a amărăciunii, și avem senzația că suntem surghuși undeva departe pe meleagurile veacurilor trecute.

Toiăniți pe țelina bătuțită ne dăm pradă gândurilor fugare, nostalgia tate firii vorbelor, toamna flutură funigiei peste câmpul amorțit, un vultur spintecă văzduhul, ochiul nostru ispitește culmile din zare, iar gândul copieșit de jalea ce ne arde aleargă departe spre răsarit.

Vremea trece, iar în suflet

Crește jalea val cu val.

Când te-oi mai vedea eu iară

Mult iubitul meu Ardeal?

Opera poetică a lui Lucian Blaga

— In marea trecere. —

de ION BREAZU

„Cineva a nveninat fântânile omului
Fără să știu mi-am muiaț și eu mâinile
în apele lor. Și-acuma strig:
„O nu mai sunt vrednic
să trăsesc printre pomi și printre pietre
Lucruri mici
lucruri mari
lucruri sălbatice, — omorâți-mi inima”.
(Din cer a venit un cântec de lebedă, p. 29.)

Intrăm în altă lume... Râul vieții care se rostogolea spumos în Pașii, parcă a intrat undeva, sub pământ; cu el a dispărut toată credința, toată voința de faptă mare. Pan care sburdă în soare cu mieii și-și chemă nimfa cu toate simțurile — e mort de mult... Omul a rămas îngrozitor de singur într-o imensă pustietate, sufletul lui e biciuit de îndolală și ars de setea nestămpărată a cunoașterii. Și'n pustietatea aceasta desfășurată un vânt de tristețe des-nădăjduită bate neconținut; un dor de nimicire de sine, de întoarcere în țărână... Cetitorule, care cauți artificii de imagini, ori sensuale svăcniri de ritm — nu deschide volumul. Aci parcă nu mai e artă ci o conștiință întreagă își tânguie setea după credință și des-nădejdea în fața necunoscutului. Cuvintele sunt niște biete gesturi ale acestei tânguirii:

— „Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce
[ar fi voit
Așa de mult să plângă și n'au putut.
Amare foarte sunt toate cuvintele, —
de-aceia — lăsați-mă
să umblu mut printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși”.
(Către cetitori, p. 6);

— imagini de rară frumusețe se împerechează cu altele brutale, dure, iar ritmul lovește greoiu și desaccordat, parcă de-abia poate suporta greutatea fondului. Ca'n muzica lui Wagner, alături de armonii divine găsești la tot pasul aspre desaccorduri, cari te introduc, astfel, fără ocoluri, în întreaga stare sufletească. Și'n pustietatea aceasta, stăpânită de des-nădejde doar ici colo lăcrește câte o lumină, palidă prevestire a unui crez nou.

Din întreg volumul glăsuiește căutarea de sine a vremii noastre. În eseurile publicate în *Adevărul literar și artistic* și în *Cuvântul**, Lucian Blaga a arătat cum această pipăire de conștiință se simte în

* Esuurile vor apărea în volumul *Fetele unui veac*, în biblioteca *Sămănătorul* din Arad.

toate ramurile culturii europene moderne. Artă, nervul culturii, se resimte mai viu de noua frământare. Poetul-filozof crede că din frământarea individualistă a ultimului secol, ce mai continuă și astăzi se va naște un nou crez, care va domina cu putere de dogmă toate încheieturile culturii umane. În *Filosofia stilului* poetul a numit acest „stil” nou de viață: „sete după absolut”:

„...Psihologismul atât de iubit înainte e facutul cu incetul părăsit... Deărândul în artă impresionismul relativist și nuanțat face loc tendinței hotărâte spre absolut. Voința creatoare ia locul inspirației pasive. Un vânt de bărbăție și de ireductibilă spiritualitate trece prin acești ani de temeinică prefacere artistică. Și totuși această generație suferă de contradicții lăuntrice cari o sfârșită până la istovire. Există o orientare spre credință după prea mult criticism, dar starea aceasta e incompletă; ea e cel mult voința de credință, setea de credință, dar nu credință... Vegetația din jurul nostru arată goluri dureroase. Dacă e adevărat însă că arta premerge celelalte prefaceri, atunci e foarte îndreptățită vestirea că: *Europa e pe cale de a crea o nouă dogmă și un colectivism spiritual sau o biserică*... După fărâmișarea individualistă urmează integrarea unei noi spiritualități colective. Personalitatea creatoare va deveni din nou o forță impersonală în slujba unui cuget colectiv”.

(*Filosofia stilului*, pp. 71—72).

Apariția „credinței” noui nu va întârzi mult. „Cântăreții leproși”, poezii de astăzi, o prevestesc prin lirismul lor exaltat. În cântecele lor fierbe chinul metafizic în căutarea noului „Dumnezeu”. Cu toate că și pentru ei „cerul e zăvorât și zăvorâte sunt și cetățile”, ei presimt că apariția noului ideal e apropiată:

„Prietini cari stați lângă mine
încălziți vă lutul cu vin,
desfaceți-vă privirile peste lucruri.
Noi suntem numai purtătorii de cântec
sub gheața neagră a târiilor,
noi suntem numai purtătorii de cântec
pe la porți închise,
dar ițele noastre vor naște pe Dumnezeu
aici unde astăzi singurătatea ne omoară”.
(*Noi cântăreții leproși*, p. 32).

Omul a omorât cu săgețile gândului toate tainele cari, în primitivism sau în copilărie, mișunau în jurul lui, taine cari îi mulțumiau setea după necunoscut a sufletului și-l atingeau de divinitate:

„O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta ascunsă
Dumnezeule, dar ce eră sa fac?
Când eram copil mă jucam cu tine
și'n lăchuire te desfaceam cum desfacei
[o jucărie.

Apoi sălbătăcia mi-a crescut
cântările mi-au pierit, —
și fără să-mi fi fost vreodată aproape
te-am perdut pentru totdeauna
în țărână, în foc, în văzduh și pe ape”.
(*Psalm*, p. 8.)

Copilăria și-o chiamă poetul când se vede prins „în marea trecere” — marea evoluție a vieții — care-l apropie și pe el de moarte. Totul e mulțumit cu sine fiindcă „nu vrea să fie altfel decât este”, numai omul care-și dă seama de „marea trecere” își trimite speranțe în necunoscutul de după moarte. Speranțele acestea astăzi nu sunt atât de mari ca să-i mulțumească sufletul, de aceea el își recheamă simplitatea copilăriei. (*In marea trecere* p. 10).

Copilărie sau simplitate, anonim, pierdere „între brazdele lumii” cere gândul lui, biciuit de întrebările după absolut. Simplitatea aceasta, mulțumită de sine fiindcă e în intimă legătură și împăcare cu tainele lumii, o găsește la sat. Acolo setea de mântuire se vindecă, sângele și lutul se contopesc și în serile liniștite simți cum peste natură și om plutește același duh ocrotitor. Reproduc în întregime *Sufletul satului* (p. 30) pentru simbolica evocare a împăcării sufletești care plutește peste natura și omul dela sat:

„Copilo, puneți mâinile pe genunchii mei.
— Eu cred că veșnicia s'a născut la sat.
Aici orice gând e mai focet
și inima-ți svăcnește mai rar
ca și când nu ți-ar bate la piept
ci adănc în pământ undeva.
Aici se vindecă setea de mântuire
și dacă ți-ai săngerat picioarele
te așezi pe un podmol de lut.
Uite, e seară.
Sufletul satului fâlfăie pe lângă noi:
ca un miros sfios de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum în streșini de paie,
Ca un joc de iezi pe morminte înalte”

„Artistul” satului, „țărânel zugrav” e „prietin cu toate minunile”. El știe stămpără prin imagini simple setea de necunoscut, care arde câteodată și inimile celor dela sat. Sufletele înțeleg tainele cerului prin arta lui simplă, și legendele îi învâluie capul în aureolă de sfânt. (*În amintirea țărânelui zugrav* p. 14).

Împăcat din sine este și lucrătorul, pierdut în mult me, care crede și e mulțumit de fapta mânilor sale (*Lucrătorul* p. 46); tot astfel baba care topește cânepa în baltă, petrarul simplu, și clopotarul „ce petrece morții la cer”. Intre ei ar vrea să se peară și poetul:

„Astfel mă iubesc de-acum:
unul între mulți,
și mă scutur de mine însumi
ca un câne ce-a ieșit dintr'un râu bleștămat.

Sângele meu vrea să curgă pe scocurile
să învârtă roțile
în mori cerești"

(Am înțeles păcatul ce
apasă peste casa mea, p. 44).

Atunci fapta mare, dela care l-a oprit prea multele întrebări puse lumii de dincolo, s'ar plămădi mai iute în mâinile sale (*Fiu al faptei nu sunt*, p. 50); ar fi mai asemănător „Marelui Orb”, — creștină căruia Zamolxe va căuta să o răspândească printre sălbaticii traci — pe care poetul îl iubește „fiindcă orice vorbă la el se schimbă'n faptă” (*De mână cu Marele Orb* p. 38).

Mai adeseori îl paște însă dorul de nimicire, de coborîre în țărână. Dorul acesta de „răcoarea sfârșitului” îl are călugărul bătrân care toată viața s'a svârcolit în bucuriile și chinurile vieții:

„Viața mea a fost tot ce vrei:
câteodată fiară,
câteodată floare,
câteodată clopot — ce se certa cu cerul”
(*Călugărul bătrân lmi șoptește în prag* p. 20)

Și-l paște și pe poet când se vede atât de neputincios în fața tainelor lumii. (*Cuvântul din urmă*, p. 54).

Aceeași chemare a sfârșitului o găsim și'n *Un om s'aplecă peste margine* (p. 16):

„M'aplec peste margine:
nu știu e-a mării
ori a bietului gând:
Sufletul îmi cade în adânc
alunecând ca un inel
dintr'un deget slăbit de boală.
Vino sfârșit, așterne cenușă pe lucruri.
Nici o cărare nu mai e lungă,
nici o chemare nu mă alungă.
Vino sfârșit”.

Sentimentul de desnădejde în fața nepătrunsului este mai bine exprimat în *Scrisoare* (p. 34). Poetul își plânge aci mamei sale, nemulțumirea de răspunsurile pe cari sufletul său le poate da necunoscutului și'n urmă se simte sfârșit, cu glasul stins, mai bătrân decât ea:

„Sunt mai bătrân decât tine, Mamă,
și tot așa cum mă știi:
adus puțin de umeri
și aplescat peste întrebările lumii.

De ce măi trimis în lumină, Mamă
de ce măi trimis?”

Trupul meu cade la picioarele tale
greu ca o pasere moartă”.

Al treilea volum de poezii a lui Lucian Blaga a găsit — după cum poetul însuși mărturisește în *Noi cântăreții leproși* — cetățile cu porțile zăvorâte. Cea mai mare parte a criticii nici nu a voit să înregistreze

aparitia lui, iar unii s'au rezeptat împotriva-i, mutilându-i frumuseța cu afirmații gratuite; dând simbolelor, de cari poezia lui este plină, interpretări deadreptul conturare.

Într'adevăr, după ce și-ai umplut sufletul cu frumusețile, scăldate în optimism, pline de prospețimea inspirației, din *Pașii*, te găsești pentru un moment nedumerit când te lași prins de ritmul aspru, desacordat, „ascetic” al ultimului volum. Imaginile se elaborează aci, chemate misterios de sentimentul de tristețe „metafizică” pe care arareori l-am întâlnit în volumele anterioare; sub magica chemare a acestui sentiment nou, ele se împerechează, delicate și dure, mărind astfel intensitatea emoției. Sălbatica bucurie în fața

frumuseților naturii eră evocată în *Pașii* de senzații noi, culese din toate domeniile sensibilității; ritmul și toată atmosfera volumului erau străbătute însă de o ideologie unitară care îl dădeau aspectul de operă bine încheată în toată întinderea ei. Sentimentul de tristețe „metafizică” pe care l'am găsit în ultimul volum este evocat de senzații mai disparate, iar simbolele sunt mult mai abundente. După ce ai citit și recitit volumul și ai descifrat toată simbolică lui, admiri și de astă dată minunata corespondență între noul fond poetic și noua lui formă de expresie. Este o nouă față poetică susprinzător de unitară, valoarea căreia n-o poți aprecia în-deajuns decât raportându-o la celealalte, văzute în volumele anterioare.

— Cea din urmă atîngere a picioarelor Tale, strigă Sudas.

II.

Dimineața aceasta de toamnă, e copleșită de belșugul de lumină, și când cântecele tale vor fi obosite, falnice și șterse, dă mi fluierul tău, o clipă.

Vom cânta dintr'însul, îl voiu ține în poale, îl voiu atrage cu buzele, îl voiu culca lângă mine, în iarbă.

Dar, în pacea sârbătorească a serii, voiu culege flori, ca să-i împletesc o cunună, îl vom umplea cu arome, îl vom slăvi la flacăra luminii aprinse.

Apoi, voiu veni la tine, noaptea, ca să-ți aduc înapoi fluierul.

Tu vei întonă cântul miezului de noapte, când luna nouă rătăcește, singuratecă, între stele.

III.

Cerșetorul din mine, își ridică brațele uscate către cerul fără stele și strigă în urechia nopții, cu glasul lui de flămând.

Rugile sale se îndreptau către întunericul orb, care zăcea ca un zeu căzut, pe un cer pustiu de nădejdi pierdute.

Țipătul dorințelor, ciocotită într'o văltoare de disperări, — o pasăre care se jăluie, rotindu-se în jurul cuibului gol.

Dar când dimineața aruncă ancora pe țărmul răsăritului, cerșetorul din mine saltă de bucurie și strigă:

„Sunt fericit că noaptea surdă m'a respins, că i-a fost gol tesaurul”.

Și larzși strigă:

„O viață, o lumină, ești sublimă!
Și sublimă e bucuria, care însfârșit te-a recunoscut”.

Rabindranat Tagore

— DIN CULESUL ROADELOR —

Traducere de L. CONST.-DELABAIA

Sudas, grădinarul, desprins de pe apa lăcului cea din urmă floare de lotus, care rămăsese cruțată de pustiriile iernii și merse s'o vindă Rege-lui, la poarta palatului.

Acolo găsi pe un călător, care îi spuse:

— „Cere-ți prețul, pentru cel din urmă lotus; vreau să-l duc lui Budha”.

Sudas zise: „dacă plătești o mașă de aur, al tău are să fie”.

— Călătorul plăti.

În clipa cea veni Regele și voi să cupere floarea, căci și el voia să se ducă la Budha și se gândi: „Ar fi frumos să pun la picioarele lui Budha cel din urmă lotus, înflorit iarna”.

Când grădinarul spuse că i se dăduse o mașă de aur, regele oferi zece; dar călătorul dădu indoit.

Grădinarul, un sgârcit, se gândi că mai mult va căpăta dela însăși acela pentru care cei doul se luau la întrecere cu prețul. El se închină și spuse: „Nu pot vinde lotusul”.

În umbra tăcută a dumbrăvii, dincolo de zidul răsăritean al orașului, în fața lui Budha, pe ale cărui buze plutia liniștea iubirii și în ai cărui ochi strălucia pacea, ca luceafărul în diminețile de toamnă, lîmpezi ca roua, Sudas ridică ochii către chipul zeului, puse lotusul la picioarele lui și atinse pământul cu fruntea.

Budha zimbă și întrebă:

— Care ți-e ruga, flule?

DĂRI DE SEAMĂ

OMUL DIN VIS

de CEZAR PETRESCU

Di Cezar Petrescu a scris, relativ puțin pân'acum. Avem în original abia trei volume apărute, ele sunt însă expresia unui talent viguros, cu puternică zăgăzuire interioară. Simțim din sobrietatea stilului, din desfășurarea minuțioasă a acțiunii, că volumele apărute constituiesc numai o fărâmă din ceea ce ar fi putut da autorul lor, că frământările cari se nasc în suflet și cer concretizarea, se supun unei severe operațiuni de selecționare și cizelare. Intrezeși sufletul autorului plin de opere formate sau în formație, gata numai să primească vestmântul. Deaceia vo'umele apărute pân'acum pot fi socotite ca sfioase, dar sigure prevestitoare de bogate și solide creații în viitor. Romanul care se anunță prin licăriri împrăștiate în diferite reviste va fi cred, o puternică confirmare a acestei afirmații.

Opera de pân'acum se prezintă ca o canalizată desfășurare în ascendență a unei personalități. Fiecare volum a adus ceva nou, fără însă, a pierde făgașul pe care a pornit. Creația nouă se ridică deasupra celeilalte, cuprinde orizonturi mai largi, rădăcinile li rămân însă înfipte în pământul cultivat de precedentă. Legătura organică se menține solidă, dând posibilitatea cât mai largă, a extinderii aripilor, fără tremurări și frângeri.

Noul volum al dlui Cezar Petrescu confirmă profund vizibil această însușire, și mai ales nuvela care a împrumutat titlul întregului volum, „Omul din vis”. Elementele vechi, tradiționale, se combină în mod fericit cu motivele noi de creație poetică, având ca rezultat o potențare a efectului estetic. Autorul nu se mai mulțumește acum cu simpla realitate pipăibilă, ci trece în realitatea fictivă a visurilor, care constituie axa de desfășurare a acțiunii, ea fiind, în mod direct, sau indirect, cauza tuturor motivelor de ordin sufletesc, cari o formează.

Eroul povestirii — sau să-i zicem povestitorului — căci însuși ne istorisește — îl apare din copilărie în visuri un personaj ciudat, enigmatic, însoțit de un cățel tot atât de misterios. E un fel de protector, un geniu binefăcător, ce-și face apariția în momente tragice din viața de vis, întinzând mână

salvatoare. Această apariție nopatică însă, inexistentă în realitate, devine un puternic motiv de dureroase sguđuri sufletești, în urma identificării ei c'o persoană reală, un boer scăpătat, Iorgu Ordeanu, pe care-l întâlnește în timpul unei rețageri la țară, însoțit de acelaș cățel, purtând acelaș nume, Soliman. Enigmatul coincidență dintre vis și realitate, turbură adânc sufletul povestitorului, îi sguđuie puternic nervii, dându-i senzația unui început de nebunie.

Și deaici, acțiunea se împletește în jurul acestui personaj, cu trăsături mistice pentru povestitor, intervenind în viața-i reală, precum omul din vis intervenia în viața fictivă a visurilor, cu efecte contrarii însă. Omul din vis aducea descătușarea sufletului apăsător de vitregia evenimentelor, destinderea nervilor încordați de greutatea situațiilor, similiarul din viața reală e dimpotrivă, un continuu motiv de sbucium sufletesc, de sguđuri nervoase, amplificate pe lângă ciudata coincidență, și cu alte motive, cari veneau să dea și mai multă confirmare unei misterioase legături între povestitor și Iorgu Ordeanu. Și când acesta din urmă — într'un moment de slăbiciune, pierzând în jocul de cărți și ultima fărâmă din faimoasa avere moștenită dela părinți — își curmă trul vieții, gama de sentimente sguđuitoare, răsărite în suflet la prima întâlnire cu similiarul omului din vis, atinge apogeul, povestitorului i-se clatina echilibrul facultăților mintale. Și deodată cu stingerea lui Iorgu Ordeanu din viața reală, dispăre și din viața visurilor. Taina care-l doboară și pe care n'o poate pătrunde se amplifică.

Nu mai cănele Soliman îl mai urmărește, fixându-l cu ochii lui roșii, pătrunzător, sdruncinându-i și mai mult nervii, răscolindu-i gânduri sinistre. „Acum nimic nu mai are nici o explicație, și nici nu încerc s'o mai găsec”.

„În puterea nopții mă întorc vorbind singur, rătăcind prin pieți pustii și întunecate. Dela gura aburind cald a canalelor, fug sperlate umbre mici negre. Poate sunt șobolani înspăimântați de sunetul pașilor. Poate numai vedenii din mintea-mi care se turbură. Lungesc

drumul. Mă tem să deschid ușa. „Acolo mă așteaptă cănele Soliman”.

„E treaz, în mijlocul casei. Se dă în lături când aprind lumina. Se așează cu botul pe labe și mă privește cu ochii ținți. Cu ochii lui roșii, care străbat înăuntru neîndurați. Îi izbesc cu piciorul. Nu scoate un gemăt. Se dă mai la o parte și larăși privește neclintit”.

„Sting lumina, mă trântesc în pat cu mâinile cruce sub cap, îmbrăcat. Aș vrea să adorm și somnul nu vine. Aș vrea să uit — dar se poate uita?”

„Și prin întuneric simt ochii lui Soliman pătrunzând în mine. Nu-i scapă o mișcare. Ce face când dorm? Dimineața când deschid ochii e treaz, gata de strajă, mă așteaptă. De ce mă spionează? Ce mai așteaptă?”

„Am să cumpăr într'o dimineață un praf de chinină”.

E desfășurarea destinului crud, alimentat de motive interioare, care fărâmă din naștere orice iluzie de fericire. Eroul ajunge la distrugerea persoanei sale psihice, fără să fie zdrcinat de dramatice catastrofe exterioare, motivul nesfârșitelor sguđuri sufletești, fiind adâncimea propriei sale reflecții.

Cum am amintit însă, opera dlui Cezar Petrescu constituie o dezvoltare organică, motivele noi sunt sădite trainic în straturi cimentate de elemente vechi. Atmosfera generală chiar e o potențare prin noile combinări a atmosferei de tragică fatalitate, ce radiază mai ales din volumul „Drumul cu Plopi”. Ne izbesc plăcut însă în „Omul din vis”, elementele tradiționale, cari caracterizează în genere primul său volum. E dorul de câmpiile înverzite, de atmosfera sănătoasă dela țară, amestecat cu durerea abrutizării acestei vieți, a distrugerii vechilor așezăminte, a ruinării solidelor gospodării boierești. Acapararea averii lui Iorgu Ordeanu de către evreul Horovii, ne evoacă pe „Strănepoii lui Irael” din „Printre merii sălbataciți”, cari pângăresc prin jocul lor stinjenia gădiniilor fostei gospodării boierești, și pe „Rebecile ap-toase și de o ulmitoare prăslă” cari au răsărit deodată „în iatacurile unde subțiri boierele moldovene, își mistuiseră odinioară tinerețea”. Problema socială deci, din care e făurită axa multor bucați din „Scrisorile unui răzeș” e puternic accentuată și în „Omul din vis”.

În „Păiangenul negru”, e reluată

viața mediocră și apăsătoare de provincie. Eroul, un actor de trupă ambulată, Haralamb Târcuș, se svârcolește între lumina de falsă strălucire a succesului său actoricesc și între viața de superficială intelectualitate, care-l înconjoară.

În „Povestire de iarnă” recunoaștem pe „Fiul câmpurilor” (Scrisorile unui răzeș, p. 135) desrădăcinat din mediul său natural, aruncat în mijlocul unei vieți de paradă, de unde „va dori șesurile natale, poiana cu ascunse cuiburi și ponoarele desgolite de brumele toamnei”

E puterea de rezistență a calităților moștenite, îndărătnicia lor în acomodarea cu noi forme de viață. E neputința de fructificare a vieții, aruncată încă din floare, în pământuri străine.

Stilul dlui Cezar Petrescu se desfașoară rigid, sacadat, rece în aparență, plin însă de strălucire interioară. Potențarea expresiei nu e căutată prin inflorituri, prin comarații, ci ea se desprinde întreagă, amplă, din bogăția cuvintelor, din armonizarea frazelor.

Dionis Popa

CRONICA DRAMATICĂ

Poveste de iarnă, comedie în 5 acte de W. Shakespeare.

Reprezentarea lui „Ruy-Blas” și în urmă a „Nunții lui Figaro” pe scena Naționalului nostru a fost o îndrăzneală cam riscată. Dacă cea din urmă a însemnat un succes netăgăduit al stagiunii, prin interpretarea fericită ce i s'a dat, cea dintâiu cu toată silința depusă de talentul dlui Zaharia Bârsan sau Neamtzu Ottonel, a rămas totuși doar în pragul reușitei. În aceeași linie de lucru, direcțiunea teatrului a fi-nut apoi să ne prezinte încă o piesă a repertoriului universal și lângă numele lui Victor Hugo sau Beaumarchais, să mai adauge un nume celebru. Alegerea a căzut pe Shakespeare din ale cărui piese s'a luat lungă „Poveste de iarnă”. Ori cât am fi de optimiști, ceea ce s'a realizat însă ca spectacol cu „Povestea de iarnă”, nu putem spune că a fost un succes al stagiunii. După sfârșitul celor cinci acte lungi, împărțite și ele într'o mulțime de tablouri, publicul a plecat desiluzionat. Se aștepta o reprezentație mare, și în locul ei în afară de câteva scene puternice, am avut una cu vădite caractere de mediocritate. Dintre cele peste treizeci de piese teatrale rămase în urma celui mai mare autor dramatic al lumii, nu înțelegem de ce s'a ales chiar „Povestea de iarnă”, care e poate una dintre cele mai puțin reușite comedii, scrisă la 1611 spre sfârșitul carierei de scriitor a lui Shakespeare. Deși se vede din structura ei, că neistovitul geniu shakespeareian e acela care toarnă viață și patimă clocotitoare în lunga înșiruire a oamenilor cari se frământă în jurul unei acțiuni dramatice, că limba e plină de vervă robustă și de puternice figuri de stil, totuși se observă în ea de multe

ori un caracter narativ în locul celui dramatic, și o bună doză de didacticism care dacă odată a fost potrivit, azi nu mai place pe scenă.

Teatrul lui Shakespeare larg în desfășurarea lui, întocmai ca viața, furtunos și mareț, când vesel și săltăreț, când trist și răscolitor de adânci probleme sufletești, nu poate fi caracterizat în cadrele unei fugare cronici teatrale. Complexitatea și multilateralitatea lui, cere o cercetare adâncă și pe îndelete. Să ne amintim doar că numai asupra enigmaticului Hamlet s'au scris, fără a putea fi încă în întregime explicat — biblioteci întregi. Ceea ce aduce Shakespeare nou în teatru, e o deosebită putere de creație, dând viață adevărată — care trăiește în aceeași vigoare și azi, — tuturor personajilor sale, și peste tot o îndrăzneală și nestăvilită fantazie, care aleargă suverană pretutindeni, înfrângând nu numai formulele impletite ale genurilor dramatice, ci însăși legile de nepătruns ale firii. În „Macbeth” pe lângă ciudatele figuri ale vrăjitoarelor, apar fantezmele lui Banquo și-a urmașilor săi, iar în „Hamlet” vorbește și apare în văzul tuturor, spiritul regelui ucl. În piesele lui Shakespeare vorbește Timpul, genurile dramatice se amestecă din plin, împletind în miezul aceluiași acțiuni alături de-un dramatism tulburător, scene de-un humor irezistibil, iar locul acțiunii se schimbă din act în act, uneori a-runcându-și cu o capricioasă fantazie eroii, peste mări și țări. Împărțindu-și piesele în tablouri multe, Shakespeare poate astfel să analizeze cât mai temeinic faptele eroilor săi, prezentându-i în cât mai multe aspecte ale vieții lor.

„Poveste de iarnă” e aproape în întregime rodul acestei nesleite fantezii. Regele Siciliei, Leontes, la curtea căruia stă ca oaspe fratele său Polixenes, regele Boemiei, văzând prietenia soției sale Hermiona față de acesta, intră la bănuieii. După câțiva timp în care împrejurările îl întăresc bănuiele, Leontes își alungă soția, iar pe copila de curând născută o aruncă prin niște curteni pe-un loc pustiu. O nobilă dela curte, Paulina, spune că de atâta durere regina a murit. Copila a fost aflată de niște păstori din regatul lui Polixenes și crescută de ei. Șasesprezece ani curg astfel în matca trecerii. Copila găsită de păstori, acum Perdita, e o frumoasă păstorită. Sub chip de tânăr păstor, se îndrăgește de ea, însuși fiul lui Polixenes, Florizel. Polixenes nevoind să auză de această dragoste, Florizel și Perdita fug împreună cu Camillo, un prieten al regelui, în Sicilia. Lucrurile se încurcă. Sosește și Polixenes care a urmărit pe fugari, dar se descoperă că Perdita e fica regelui Siciliei, și așa se învoeste la căsătoria tinerilor. Bucuria ar fi deplină, dacă Leontes nu și-ar aminti de buna lui soție pe care a ucis-o prin gelozia sa. Paulina atunci, într'o scenă de comedie bufă, arată că regina trăiește, și i-o redă regelui.

Începând astfel prin a fi tragică, „Povestea de iarnă” se sfârșește cu bine, având în cadrele ei pe lângă scene de humor sănătos, și momente dramatice. Felul în care își prezintă Shakespeare în ea eroii, prin narațiunile altora, depărtându-i astfel de acțiune, și unele mijloace, (ex: tirada Timpului) cari pe vremea aceea vor fi părut cu interes, dar acum sunt depărtate din miezul poeziei dramatice, cu toată bogata comoră de fantazie și limbaj poetic, au făcut din „Povestea de iarnă” o piesă, care acum nu prea impresionează. De-aceea alegerea ei ne-am mizat.

Interpretarea dacă ar fi fost lipsită de prea multe lapsus-uri și încercături penibile, ar fi fost poate onorabilă. Dacă desprindem jocul dnei Olimpia Bârsan, al dlor Psatta și Potcoavă și eleganta siluetă a trei Cronvald am spus tot. Pe când dl Ghibericon stăruiește să rămână același răsfățat al galeriilor, cu salturile și grimasele dsale, ceilalți interpreți nizuindu-se să se achite onorabil de roluri, ne-au dat câteva contururi de figuri palide.

Teofil Bugnariu

FLORI DE O ZI

Turneele oficiale. Suntem în sezonul turneelor teatrale. Teatrul Național din București, bogat în mijloace materiale și în artiști, nu uită ca din când în când, cu o părintească grijă să dea câte o reprezentație și prin orașele mai puțin norocoase. Trecând prin Cluj, turneele se opresc totdeauna și pe la noi câte pe-o seară, și prin comparație fac să ne prețuim mai după valoare artiștii localnici. În 13 l. c. s'a jucat „Macbeth” de către turneul artistului Ciprian, iar pentru ziua de 20 a aceleiași luni, afișe uriașe cu portretul considerabil al „sărbătoritului poet V. Eftimiu”, anunță turneul dnei *Macry Eftimiu* cu „Meșterul Manole”. Oricât am fi de îngăduitori și de provinciali, și oricât am lua în considerare faptul că turneul e oficial, totuși nu putem înghiiți totdeauna ceea ce trimite Naționalul Bucureștilor. După cât se vede, în afară de jocul celor cari au rolul principal, întreg turneul e o floare la ureche. Cazul lui „Macbeth” e cât se poate de convingător. Înțelegem rostul turneelor și utilitatea lor; ceea ce nu înțelegem însă, e mentalitatea direcțiunii Teatrului Național din București, care într'un oraș cum e Clujul cu teatru propriu, trimite turneul său oficial cu o piesă jucată și montată în condiții mult mai inferioare decât cum a prezentat-o trupa locală. Jocul monoton și sters, în afară de câteva scene bine susținute de dl Ciprian și dna Ana Luca, — ornașii neîndreptățiți și stângace, și în deosebi montarea extrem de sărăcăcioasă cu decoruri proprii, au făcut să simțim toată insuficiența unei reprezentații cu adevărat artistice. Și-atâta vreme cât, în afară de 2—3 artiști, turneul va fi compus din elevi de conservator și actori de-a doua mână, nici nu poate fi altcum. Publicul atât de darnic altădată în aplauze, acum a tăcut semnificativ. Iar dacă pentru Teatrul Național din București, reprezentarea lui „Macbeth” la Cluj a fost un pas greșit și o pierdere meritată de prestigiu, pentru publicul clujan a fost o deziluzie.

Concertul dnei V. Ghibu. — În sala cu bună rezonanță a Prefecturii, Joi, 11/II, a dat un concert cunoscut și apreciată cântăreața de salon, dna *Veturia Ghibu*. Cu aceeași frăgezime a vocii dramatice, cu aceeași mlădioasă putere și sub-

tile pianissime — mai ales pianissimele îi acordă titlul de glorie — a cântat cele patru părți poliglote ale programului: bucăți nemțești, de Brahms și Strauss; rusești, de Greceaninov și Rachmaninov; românești, — câteva cântece alese din Dima; și, în fine, franțuzești, de Fauré și o „bergerette”. Mai ales bucățile de caracter liniștit, fără frământări sufletești mari, și totuși de un profund sentimentalism (nemțesc, rusesc, românesc: Eminescu, armonizat de D. m.) i-au dat posibilitatea să își desfășoare frumoasele calități vocale, câștigând aplauzele publicului select și numeros.

S. S. R. Vânt de învioreare a bătuților în Iarna aceasta la Societatea Scriitorilor Români. Conferințele organizate în Capitală, cu dublul scop: de a prezenta în persoană publicului pe câțiva dintre scriitorii mai de seamă ai vremii noastre și de a-i clasa, după cât este cu putință, fiind ei încă în viață, în cadrul curentelor ideologice cari stăpânesc literatura de astăzi, a avut ecoul visat de inițiatori. Valul de înnoire a trecut și peste structura formală a acestei organizații. În ultimele zile ale anului trecut, o adunare generală a votat noul statut și apoi s'a trecut la trierea membrilor, în conformitate cu nouile dispoziții ale statutului. *Universul literar* din Dumineca trecută publică lista membrilor, pe care a alcătuit-o comisia aleasă spre acest scop — „făcând eliminările de rigoare”. Așa cum se prezintă această listă, ni se pare însă prea săracă. Scriitori, „profesioniști”, cari corespund cerințelor statutului referitoare la admiterea noilor membri, nu figurează pe această listă. Este de ajuns să cităm câțiva, a căror volume demult au depășit numărul reglementar, cum sunt d. Al. Lascarov-Moldovanu, Ion Dongorozi, N. Iorga, apoi scriitorii mai tineri ca Teodor Mureșanu, H. Ivonne-Stahl, istoriograful literar Al. Popescu-Telega, ș. a., cari deasemenea împlinesc numărul prescris de volume. Credem că adunarea generală, convocată pentru ratificarea acestei liste, va dispune ca ea să fie și completată.

X. Y. Z. intervievist literar. „Mai întâiu ceva din biografia d-voastră.

Crezi că interesează?”

Cum nu, zic eu. Cetitorul în genere puțin cam mahalagiu... îi place să aștepte lucruri de solul acestora”.

— Dar dl I. Al. Brătescu-Voinești e un scriitor de treabă cu o biografie idem. X. Y. Z. intervievistul proaspăt confecționat al „Adevărului literar și artistic, adaugă și alte adjective: încântător, fermecător și iarăși încântător. Ce te faci însă cu cetitorul „mahalagiu” care așteaptă „lucruri” de un anumit „soiu”? D-l I. Al. Brătescu-Voinești n'a dormit pe scânduri ude, n'a răbdat de foame și nici un amănunt de istoria galantă nu face cu ochiul din trecutul d-sale blajin.

Sunt două categorii de cititori. O categorie așteaptă dela viața intimă a scriitorului manifestări de lighioană exotică. Cealaltă o consideră ca pe o porțită, prin care se poate face o incursiune indirectă în opera scriitorului în sensul înțelegerii conținutului ei estetic sau psihologic. X. Y. Z. a suferit o bruscă eclipsă în momentul când trebuia să aplice teoria (vezi citatul de sus) dovedind că numai în principiu își cunoaște negustoria. Tot ceea ce a obținut dela cel intervievat, sunt arhicunoscutele fapte și date biografice. Cetitorul mahalagiu are tot dreptul să riposteze că amintiri de om așezat, culege dela orice taifas de pe lângă un ceai sau un pahar cu băuturică. (Pentru ca teigheaua să nu fie depozedată propunea ca mijloc expeditiv de-a întreține trează atenția cetitorului „mahalagiu”. Să se spiciască după capitole, mărunișuri amuzante și date... gădilitoare din romanul „Roșu, galben și albastru” de dl Minulescu despre care se spune că e un roman autobiografic. O asigurare pentru cel puțin șapte numere cu pagina întâia în întregime ocupată, adică șapte interviuri indirecte).

Vă aduceți aminte de ieșirea de jaură a dlui dărâmat Scarlat Froda contra dlui I. Al. Brătescu-Voinești în coloanele aceleiași reviste. Redacția s'a amestecat atunci în mod inutil și obraznic vrând să dreagă impresia de răfuială scurtă care o dădea răspunsul subtil și prompt al intervievatului de astăzi.

Astăzi împrumută un Nadler dela *Dimineața* politică, îl improvizează în intervievist literar și-l pitește după trei litere. Și Nadlerul prelungeste și desăvârșește o răspunsare meschină prin peltăua expunerii sale și prin banalitatea exasperantă a întrebărilor și a datelor relevante.

Aspecte. — E o constatare generală că viața noastră literară de după războiu e lipsită de o pro-

nunțată autoritate critică, autoritate care să-i grupeze și coordoneze valorile în ordinea naturală a realizărilor artistice. Presupuși și de școală și de datători de directive cu atribuții de proești, avem și acum ca totdeauna, iar cădelnițările critice la altarul diferitelor biserici literare, urmează poate mai bogate și mai îndrăznețe ca oricând. Lipsesc însă ochiul obiectiv și clar văzător, care să prindă literatura vremii în adevăratul ei sens și în dreapta ei valoare. De-aceea poate, polemicele cele mai puțin drepte izvorăsc din condeele pătimăși ale celor, ce-și revindcă dreptul de-a da sau de-a fi dat o directivă literaturii noastre, și de-aceea judecățile pe cari le vântură „un șef de școală” asupra propriilor săi aderenți, sau asupra scriitorilor din grupul advers, sunt de cele mai multe ori exagerate și nedrepte. În vremea din urmă acest aspect îl iau tot mai pronunțat articolele critice ale dlui *Mihail Dragomirescu* în privirea sămănătorismului literar, curent în fruntea căruia a stat dl *N. Iorga* și despre vitalitatea și continuitatea căruia scrie mai nou dnul *D. Tomescu*. Pornind dela faptul că acesta din urmă descoperă în literatura dlor: *Liviu Rebreanu*, *Cezar Petrescu*, *Lascarov Moldovanu*, *Sandu Teleajen*, *Nichifor Crainic*, etc., caractere sămănătoriste, dl *Dragomirescu* — ale cărui idei le respectăm și chiar împărtășim în mare parte — cere să evidențieze — pentru a cătea oară? — că adevărata literatură românească începe numai dela apariția „Convorbirilor critice” și a curentului *estetic* introdus și propovăduit de dsa. Avem tot respectul față de păreriile oricui, totuși afirmația dsa le pare prea lipsită de obiectivitatea critică. „Convorbirile critice” dacă au adus lucruri valoroase, totuși nu au intrat adânc în miezul conștiinței noastre literare, și nu au creat un curent puternic în care să bată ritmul unei epoci întregi. Dacă din gruparea ei au făcut parte scriitorii cu adevărat buni și mari, nu înseamnă să spună că literatura zilei de azi și de mâine pornește dela ea. Și apoi oare nu-i nedreaptă judecata pripită în care ni se spune că scriitorii amintiți de dnul *Tomescu* între sămănătoristi, sunt „scriitorii și gazetarii onorabili și nimic mai mult” pe când față de aceștia tineri — cu talent incontestabil — *Gyr*, *Milcu*, *Dumitrescu*, *P. Constantinescu*, etc., nu „genialitate creatoare” iar dl

Eftimiu e poate cel mai genial autor dramatic al literaturii actuale universale? — E acesta un aspect dureros al vieții noastre literare și iată de ce încrederea în critica zilei slăbește din ce în ce. Căci a nega tot ceace nu aparține cercului tău de muncă și a arăta grav numai spre ceace ai făcut tu, înseamnă orice, dar nu critică obiectivă.

Caractere... — Trăim vremuri de adânci prefaceri. Problemele cari ni-se impun cu toată puterea, sunt atât de grele încât covârșesc adesea marginile sufletelor noastre. De aci impresia de desorientare pe care ți-o dă o mai atentă privire peste câmpul vieții noastre publice. Credința noastră este că beza nu va dăinui mult; soarele va alunga-o cu razele lui și seninul ne va mângâia iarăși ochii. Dar ziua aceea a bucurii trebuie grăbită. Lumina soarelui e în vinele și în gândul nostru; datoria noastră este să o concentrăm; să n'o lăsăm să se difuzeze, amăgita de chemări adesea diametral opuse. Concentrarea aceasta o poate face educația și anume *educația caracterului*. Ne trebuie caractere timbrate de cerințele vremii noi; cu rădăcinile înfipte în solul viguros al nației, dar cu priviri cari îmbrățișează întreg văzduhul culturii. Puternică contribuție la această mare datorie a vremii de azi ne-o poate da desproperea exemplelor strălucite; uitate în mormântul trecutului nostru. Cu vestitul nostru dar de a uita, am lăsat să crească repede val de iarbă pe mormintele lor, între cari unele destul de proaspete. Se tipăresc atâtea inutilități la noi fără să se gândească nimeni la o *bibliotecă a oamenilor mari* ai noștri, care răspândită printre tinerime ar însemna urme neuitate peste sufletele ei.

În cartea decurând apărută a dlui *Al. Lapedatu*, *Miscellanee* (cuvinte comemorative, panegirice ocazionale și politice *) în linii simple, dar sigure și largi, așa cum erau și sufletele lor, sunt reînviată patru caractere de ale trecutului nostru apropiat: înflăcăratul luptător politic ale cărui oseminte se odihnesc uitate la Geneva, bănățeanul *A. C. Popovici*, harnicul o.n. de școală *Gavrilă Precup*, eminentul ziarist și biograf al lui *Eminescu* *Ion Scurtu* și omul care și-a devotat

*) București, tipografia cărților bisericesti, 1925.

întreaga viață ridicării culturale a marilor masse ale Ardealului, *Andrei Bârseanu*. Dacă n'au rămas opere mari în urma lor, toți patru ne-au lăsat exemplul strălucit al unei vieți de jertfă zilnică pentru binele neamului, care trebuie pus în fața tuturor generațiilor în toată lumina lui. Deaceea cartea dlui *Al. Lapedatu*, în care pe lângă diferite studii de aceeași importanță, cuprinde și aceste caractere, merită să-și oprească gândul și inima asupra ei cât mai mulți dintre cei cari, înoată în viața noastră publică de astăzi.

Rentabilitatea traducerilor din românește. După schimbarea regimului politic în Ardeal am asistat la o uriașă dar explicabilă schimbare de atitudine a publicștilor unguri față de literatura noastră, nu numai ignorată, dar disprețuită în timpul când noi eram doar o „naționalitate” incomodă. Am văzut cum au început să apară prin ziare și reviste traduceri, comentate elogios, uneori cu măriniție de mecenate... Ni-se făcea — ch'purile — o favoare prin aceste traduceri din scriitorii noștri mari.

Cu puțin timp însă după această fază de trâmbițare sonoră a așa zisei „apropieri culturale româno-maghiare,” situația s'a schimbat din nou. Din mecenati, traducătorii unguri mai recentii au devenit simpli cetățeni cu mâna întinsă către mecenatele a cărui operă au tradus-o. Căci vedeți Dvoastră, supremația politică a elementului majoritar s'a accentuat tot mai mult, așa că a început vânătoarea după grațiile persoanelor reprezentative, cari trebuiau atacate ca și cetățile: în părțile lor slabe. Și când în România avem atâtea persoane suspuse cari au slăbiciunea mărturisită de-a scrie versuri sau proză, și mai ales teatru, iarăși a fost firesc ca cerșetorii de favoruri să menageze cu atenția lor aceste... slăbiciuni.

Și astfel s'a ajuns la acele traduceri cari abundă în ultimul timp teatrele și coloanele ziarelor ungurești, iscălitte cu numele puternicilor zilei. Valoare, artă, sunt criteriile nerentabile pentru traducătorii unguri. Șef de siguranță, subsecretariat de stat, directorat în minister, directorat de teatru sunt tot atâtea calități ale operelor traduse din românește.

Astăzi nu mai e vorbă de „apropiere culturală.” Problema se pune mai concis: do ut des. Puternicul zilei e tradus, traducătorul e încăr-

cat cu beneficii (spre ex. în vremea când publiciştii românii din Ardeal cu zeci de ani de activitate în presa românească şi cu luni de zile de mucenicie în temniţele ungureşti, erau şterşi de pe lista ziariştilor ce se bucură de permise libere pe C. F. R. un traducător evreo-ungur, primea acasă la el, chiar din mâinile unui ministru român, cu slăbiciuni literare, acest permis); iar cel pentru care traduce (director de teatru sau de publicaţie) îşi realizează nestângeni diferite scopuri, cu ajutorul fericitului autor al „operei” traduse.

Aceasta fiind situaţia, credem că e inutil să spunem că din scriitorii noştri consacraţi morţi sau vii, dar trăind departe de frământările politice, nu se mai traduce aproape nimic. De către marea masă a populaţiei ungureşti, necunoscătoare a „şurubărilor” literatura română e judecată după producţiile de nulă valoare ale celor de cari vorbeam.

Chiar pentru aceasta o recentă hotărâre a Societăţii Literare Ungureşti din Ardeal, de-a edita traduceri din clasicii români, e binevenită, şi o salutăm cu bucuria înămplinirii primei rândunici ce vesteşte primăvara... Dar de ce oare ne stăruie teama că în zarea depărtată luăm drept rândunică un corb... catoşi corbii?

SCRISORI DELA REDACŢIE

Al. T. Horincea. Aşteptăm dela Dtră. lucruri mai bune. Revista vă merge regulat.

Ioan Botoc, Ucuriș. Am primit cu mulţumire cei 500 lei, pe care l-am contat astfel: 200 lei rest pe 1924, — 200 lei pe 1925 şi 100 lei pe anul 1926.

Gizela Crăclun. Am primit suma trimisă. Abonamentul e plătit până la 30 Iunie 1926.

Ioan Gherban. Am primit cu mulţumită banii. 140 lei i-am trecut în restanţa anului 1924 şi 200 lei pe anul 1925.

BIBLIOGRAFIE

CARŢI

Ediţ. „Cartea Românească” Bucureşti
Ioan Mureşlanu: Musca Lei 4.
Gh. Ştădăţ: Gări şi trenuri Lei 4.
Ing. N. Ganea: Betonul armat Lei 4.
Ap. D. Culea: Cetăţile moldoveneşti pe Nistru, 4 Lei.

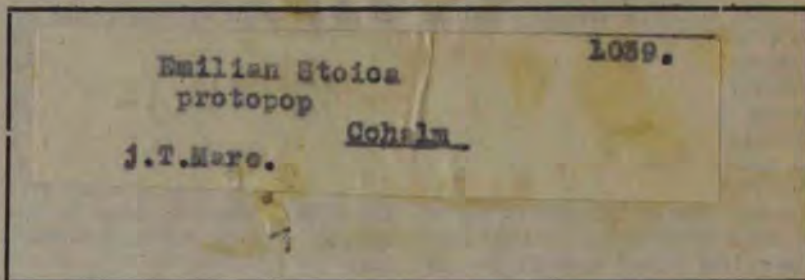
Ediţ. „ASOCIAŢIUNII” Sibiu
George Vălsan: Povestea vieţii lui V. Alexandri Lei 5.

George Vălsan: Când un om şi-a dat cuvântul.

Dr. G. Preda: Câteva date biologice şi psihologice necesare unei educaţi moderne, Lei 30.

REVISTE

Datina anul III. No. 9-10 T. Severin
Ritmul vremii II. „ 2 Bucureşti
Răsăritul „ VII. „ 5 „
Clipa „ V. „ 126 „
Adevărul lit. „ VII. „ 221 „

O C U L T I S M

Reuşiţi în viaţă numai prin voinţă. Ca să-ţi poţi forma voinţa trebuie să te cunoşti.

Venim în ajutorul Dumniavoastră, descriindu-vă perfect temperamentul şi facultăţile naturale psihice.

Trimiteţi la redacţie: o fotografie şi suma de Lei 60, arătând care vă este culoarea ochilor (negru, căprui, verde, albastru), statura (înalt, subţire, scurt, gras), etatea, sexul, ocupaţia şi scrisoarea D-stră scrisă nealfabetic (naturală).

Puteţi formula şi câteva întrebări asupra talentelor înăscute, cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPPOIAZĂ

JMPRIMATE DE ORICE NATURĂ
 FURNIZEAZĂ
 PROMPT
 ŞI IEFTIN

T IPOGRAFIA

DR. S. BORNEMISA

CLUJ
 PIAŢA CUZA
 VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE !!